

UNA NECRÒPOLI TARDO-ROMANA A CA LA MADRONA (MATARÓ, EL MARESME)

La necròpoli de Ca la Madrona és un exemple més d'allò que podríem qualificar com una oportunitat perduda -potser fins i tot irrepctible- de poder estudiar a fons i en extensió un jaciment que, cronològicament, correspon a una època de la història de Mataró i la seva comarca titllada sempre amb el qualificatiu de fosca, precisament pel poc que es coneix d'ella. És el període comprès entre la fi de l'imperi romà i l'aparició dels comtats catalans.

La destrucció d'aquesta necròpoli, realitzada en dues etapes, el 1972 i el 1988, no ha servit per altra cosa més que per estripar unes pàgines del nostre passat que ens interessava enormement poder llegir. Si seguim per aquest camí continuarem parlant de segles foscos i de períodes poc coneguts durant molt de temps.

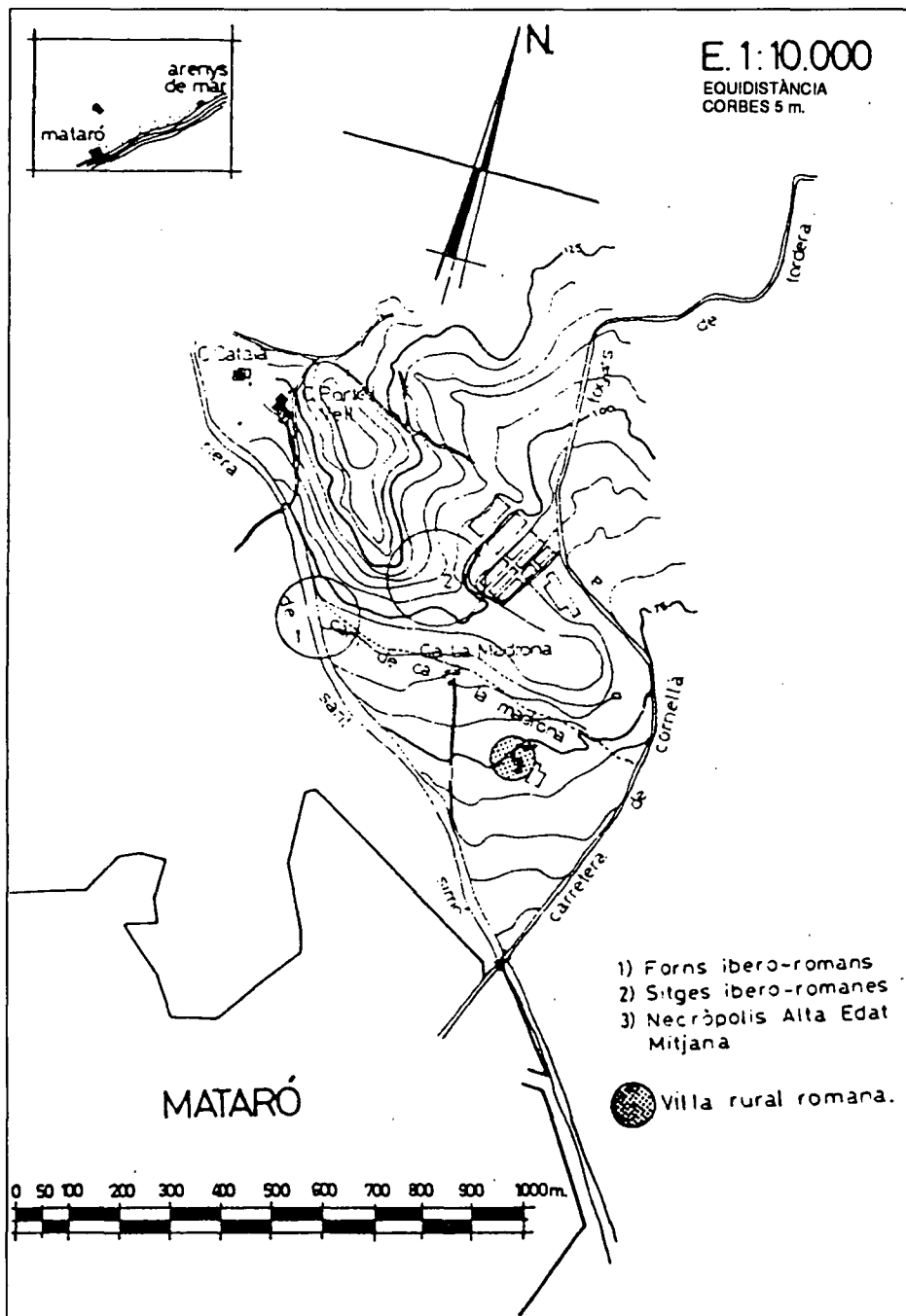
En la comunicació que ara presentem, intentem posar al dia l'estudi d'aquesta interessant necròpoli, revisant les excavacions de 1972 i adjuntant-hi la feta l'any 1988.

La necròpoli de Ca la Madrona està situada en el terme municipal de Mataró, al veïnat de Mata, en concret, al lloc conegut com el paratge de Santa Cecília, nom que li ve donat per l'existència en aquell indret d'una antiga capella, avui desapareguda.

El terreny on es troba és relativament pla, al començament del vessant migdia d'un petit turó d'uns 100 m d'altura sobre el nivell del mar. Està emmarcada per dues rieres, la de Sant Simó, que queda a uns 200 m, i el Torrent Forcat, a uns 300 m. La distància fins a l'actual línia costanera és de 1.500 m aproximadament.

En línia recta dista, aproximadament, uns 1.500 m de la basílica de Santa Maria de Mataró, i uns 2.500 m de la capella de Sant Martí de Mata. Suposant que el traçat de la Via Augusta seguís l'actual camí de les Cinc Sènies, quedaria a uns 625 m, mentre que les restes romanes conegudes més properes estan a uns 50 m.

L'autor anònim de *Mataró a trozos...* (Anònim, 1860, p. 153) ens diu que en diferents ocasions ha trobat, en aquest indret, sepulcres en abundància. Ribas cita *tres coves utilitzades per a enterraments* que estaven tapades per una llosa d'argamassa, semblant a la dels paviments ordinaris (Ribas, 1933, núms. 3 i 1). Serra i Ràfols i altres autors fan referència de nou a les coves sepulcral (Serra i Ràfols et al., 1945, p. 138). Ribas també fa referència a uns *enterraments de tegulae* ben conservats tres dels quals foren localitzats (Ribas, 1964, p. 182 i 194).

Així arribem a l'any 1972, quan la Secció Arqueològica del Museu de Mataró efectuà unes excavacions de salvament a la necròpoli. En total, documentaren i/o excavaren catorze tombes. M. Prevosti fa una interpretació global d'aquestes dades a la seva tesi doctoral (Prevosti, 1981, p. 476) i ens diu:

Els tipus de les tombes dibuixades ens sembla que podrien ser perfectament baix-imperials. Així ho indiquen també la peça de ceràmica i una moneda baix-imperial trobada a la tomba 11-A. La resta de tombes descrites per Bonamusa, podrien correspondre també al baix-imperi, encara que podrien ser posteriors. Creiem, doncs, que ens trobem en presència de la necròpoli tardo-romana i post-romana de la vil.la de Ca la Madrona o d'alguna altra vil.la veïna no localitzada. Malgrat que les ceràmiques exhumades al jaciment pertanyin totes a èpoques anteriors a les de la necròpoli, hem de pensar en la possibilitat que en un altre sector de la vil.la, diferent a l'excavat, hi podria haver hagut una part baix-imperial de l'establiment. Fins i tot pensem que, donada la magnitud de la necròpoli, aquesta part més tardana devia ser força important.

També hem vist abans, que en aquesta zona s'han descobert enterraments de tegulae, que deuen ser del Baix-imperi, o fins i tot posteriors. D'aquestes sepultures, també n'hi ha a l'entorn de tres coves que s'han trobat en aquest indret. Tant pel seu aspecte, com per la seva proximitat a una vil.la, com per la seva finalitat (per a enterraments), com per estar envoltades de tombes de 'tegulae', les coves de Ca la Madrona, així com les de la Jardineria Pera, Can Rafart i Figuera Major, semblen pertànyer a un mateix tipus de coves. Ribas creu que eren destinades a enterraments. Per la seva similitud amb les coves alto-medievals, medievals i modernes que es troben en moltes cases antigues d'aquesta comarca i d'altres llocs de Catalunya (Ribas, 1963, 2; Broens, 1969), creiem que les nostres deuen tenir un origen i una finalitat similars. Són coves que daten d'època postromana, i si les nostres fossin exemples dels seus precedents o exemplars dels primers temps, en tot cas podrien ser d'època romana molt tardana. Aquesta data encaixaria també amb la necròpoli que estudià Bonamusa (1976). De manera que tot plegat ens inclina a pensar que el jaciment de Ca la Madrona va viure una època baix-imperial intensa, de la qual només coneixem la necròpoli.

A les catorze tombes que aparegueren l'any 1972 hem d'afegir les cinc tombes que trobarem durant la campanya de 1988, les característiques de les quals es detallen tot seguit:

TOMBA NÚM. 1

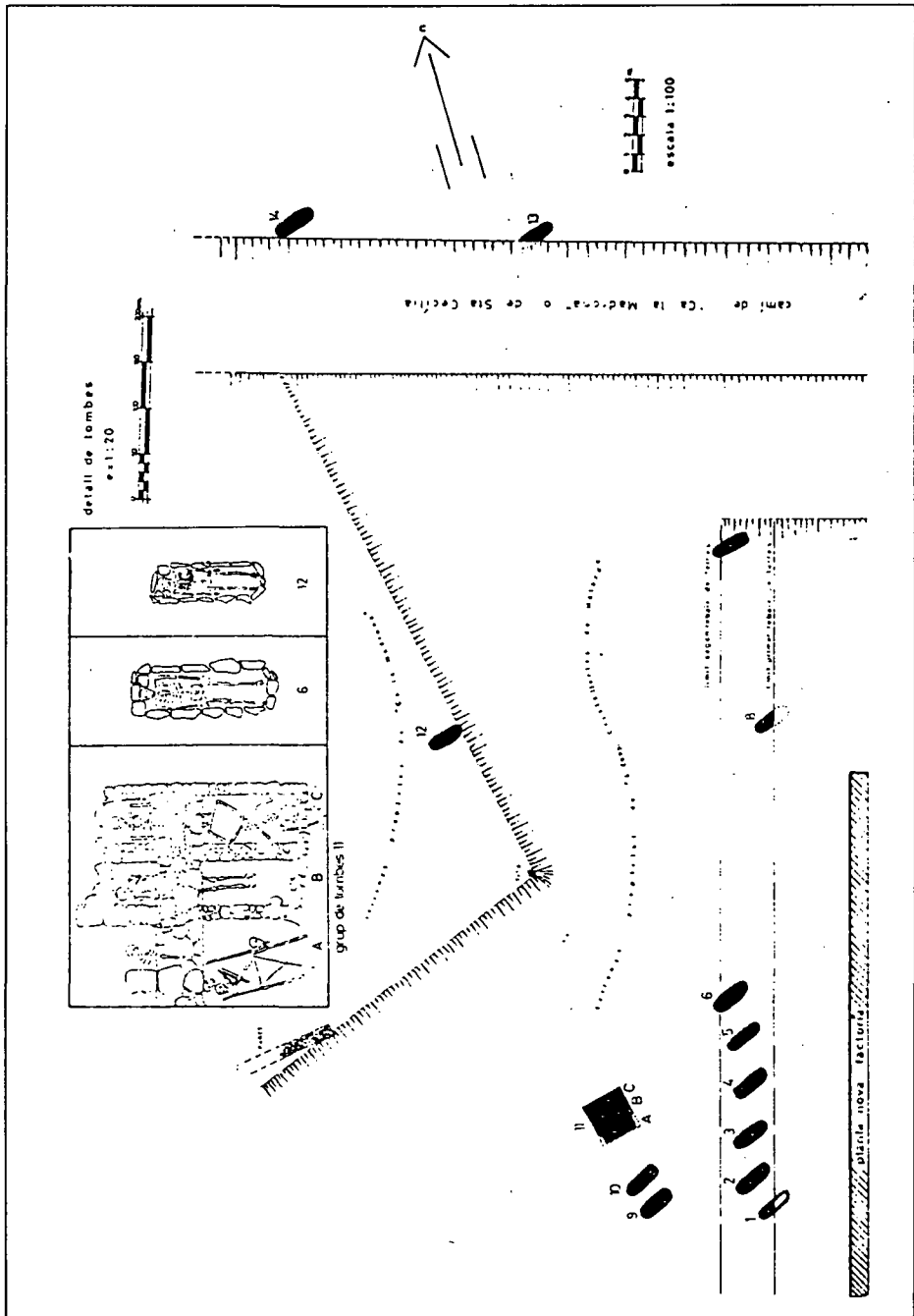
Tomba de cista. Coberta feta amb pedres de forma irregular i, bàsicament, per fragments de mida gran de paviment *opus signinum* reaprofitats. Les parets laterals estaven fetes amb pedres irregulars de mida gran i mitjana amb les bases planes, també s'utilitzà material de construcció reaprofitat d'època romana, tals com un fragment de paviment *opus signinum* i un fragment de cornisa llisa de pedra calcària. La capçalera de la tomba fou escapçada en els primers treballs de prospecció. A l'interior hi havia la inhumació excepte el crani. No contenia aixovar.

Orientació: E-O.

Llargada conservada: 1,30 m.

Amplada màxima: 52 cm.

Amplada interior: 16-26 cm.

Les restes òssies eren d'un individu molt jove, amb les cames estirades i paral.leles i els braços plegats sobre la pelvis.

TOMBA NÚM. 2

Tomba de cista antropomorfa. No es trobà la coberta, excepte en la capçalera de la tomba, tapada per un maó rectangular de ceràmica de 32 cm per 42 cm. Les parets laterals estaven formades per lloses de gran mida i de més petites amb les bases planes, travades per pedres més petites, restes de paviment *opus signinum* reaprofitats d'època romana i fragments de teules i maons. A l'interior hi havia la inhumació sencera. No contenia cap tipus d'aixovar, però es trobà un clau de ferro a l'alçada de la clavícula, sense tocar-la.

Orientació: E-O.

Llargada màxima: 2,06 m.

Amplada màxima: 86 cm.

Amplada interior de la capçalera: 26 cm.

Amplada interior màxima: 48 cm.

Amplada interior dels peus: 22 cm.

Les restes òssies eren d'un individu adult, tenia el crani parcialment girat a la dreta, braç dret estirat i l'esquerre sobre la pelvis; cames estirades paral.leles.

TOMBA NÚM. 3

Tomba de cista antropomorfa. La capçalera de la tomba estava coberta per una pedra irregular de mida mitjana. La meitat inferior de la tomba estava coberta per una pedra de forma irregular de mida mitjana i dos maons rectangulars de ceràmica. Les parets laterals estaven formades per lloses amb les cares planes, falcades amb pedres irregulars de mides més petites. En la capçalera hi havia un maó. A l'interior hi havia la inhumació sencera i no contenia aixovar.

Orientació: E-O.

Llargada màxima: 1,26 m.

Amplada màxima: 62 cm.

Amplada interior de la capçalera: 16 cm.

Amplada interior màxima: 28 cm.

Amplada interior dels peus: 12 cm.

Les restes òssies eren d'un individu de curta edat. Tenia el crani lleugerament inclinat vers l'esquerra, el braç dret plegat sobre el pit i l'esquerre sobre la pelvis; les cames estirades paral.leles.

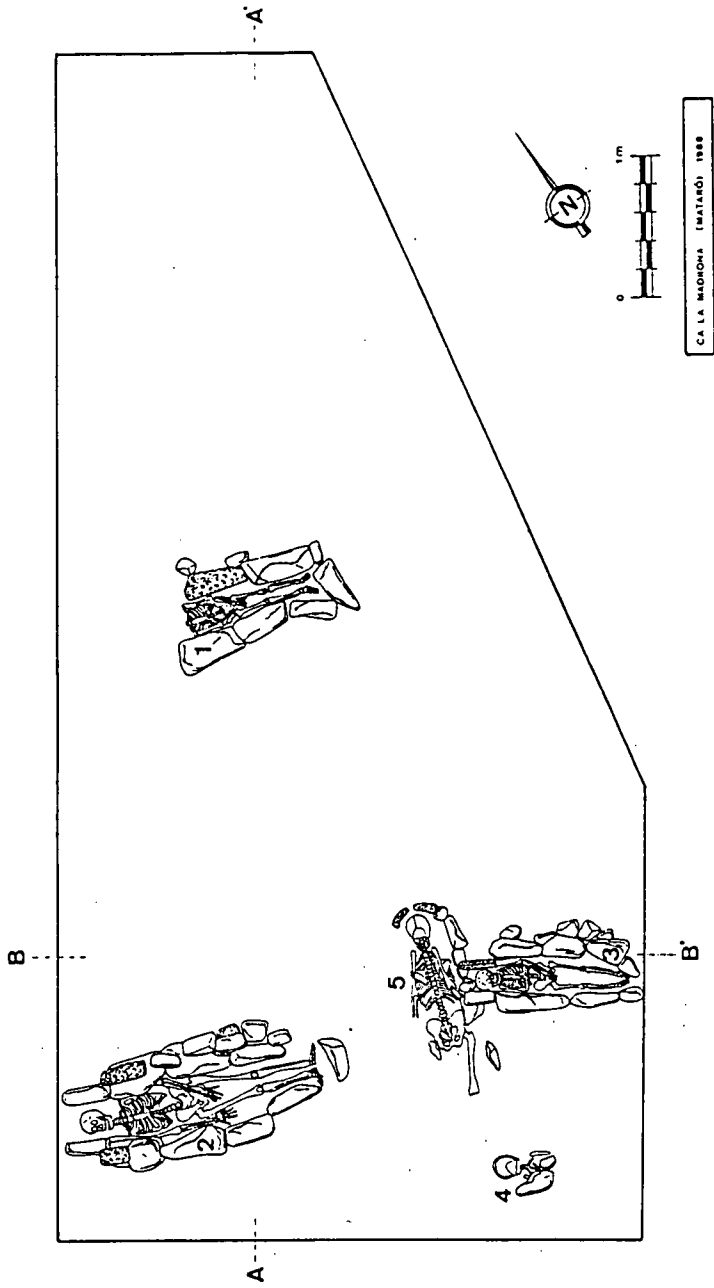
TOMBA NÚM. 4

Tomba molt arranada i destruïda. No aparegué cap tipus d'estructura, només es trobà part del crani i de la clavícula. Orientació: E-O.

Les restes òssies eren d'un individu jove i restaven molt malmeses.

TOMBA NÚM. 5

Tomba de cista. Estava parcialment destruïda; es conservaven les pedres del costat dret i part de la capçalera, de forma arrodonida, formada per fragments de teules. Les pedres eren de mida mitjana i petita, amb algun fragment de teula romana, unides en sec. La coberta, caiguda, estava formada per teules romanes reaprofitades. A l'interior hi havia l'esquelet, sense cames. Fou l'única tomba on aparegué aixovar funerari, que

estava format per:

- dos granats almantins tallats, amb les cares planes polides. Un d'ells estava enzalzat en una anella de metall.
- onze grans de collaret, set de pasta de vidre brillant i quatre de pasta de vidre mat.
- una engalza de metall, potser d'estany.
- set fragments d'aplics decorats, de metall, potser d'estany.
- una anella gran de metall (estany ?), de 3 cm de diàmetre.
- quatre anelles petites del mateix metall que l'anterior, de 5 cm de diàmetre.
- sis fragments diversos de ferro.

Orientació: N-S.

Llargada màxima conservada: 1,20 m.

Amplada màxima: 54 cm.

Amplada interior de la capçalera: 38 cm.

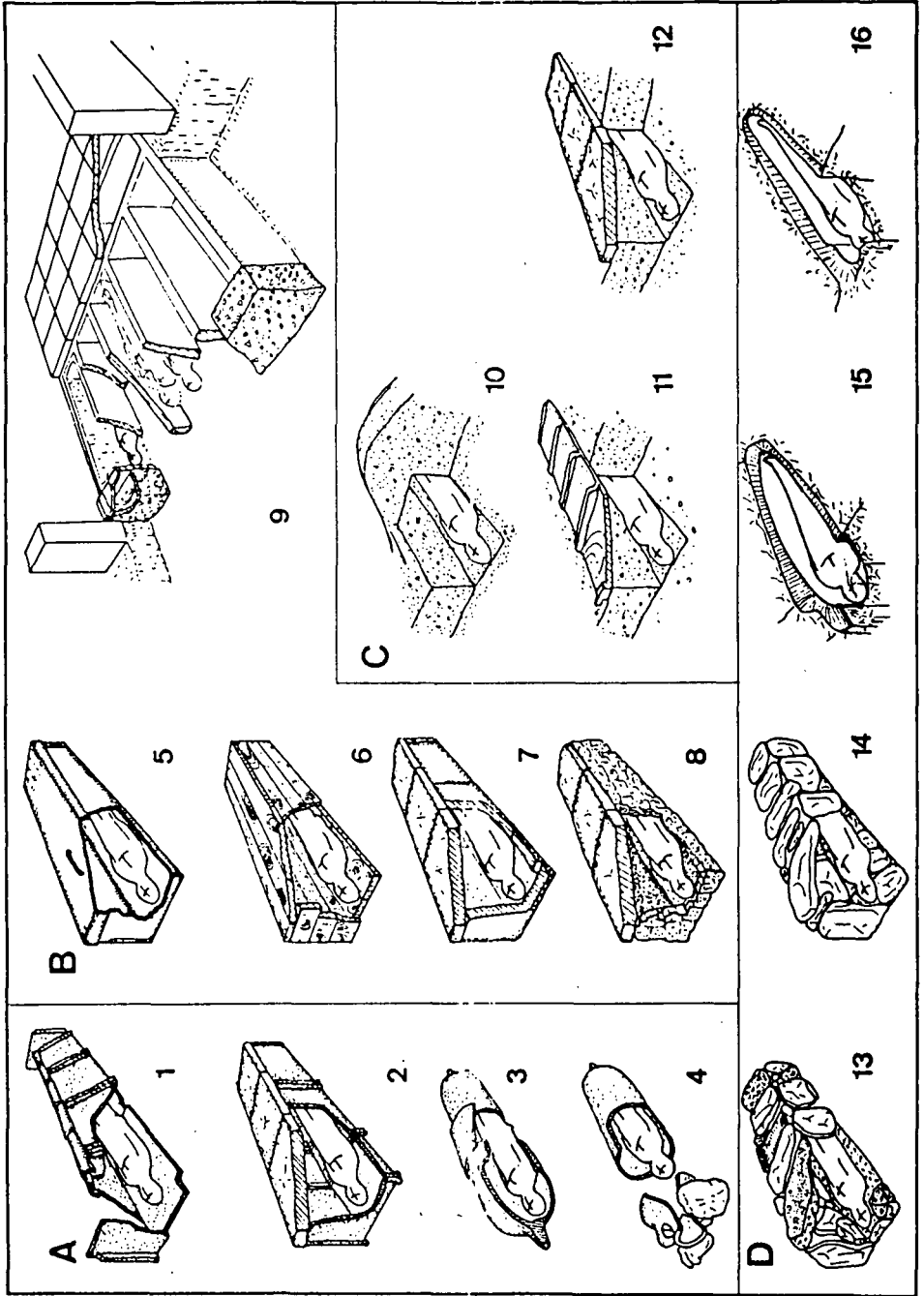
Amplada interior màxima:

Amplada interior dels peus: ?

Les restes òssies eren d'un individu adult. Restava col.locat cap per avall. Hi mancaven les cames i els braços estaven fora de lloc, sobre la clavícula i els omòplats.

En realitzar l'estudi d'aquesta necròpoli, ens ha calgut començar fent, de forma esquemàtica, una petita tipologia de tombes que abarqués des del període tardo-romà fins a l'alto-medieval, en la qual hem inclòs tots aquells tipus que s'han trobat en diferents jaciments del Maresme. Val a dir que la idea de fer aquesta petita tipologia, l'hem tret de les restitucions fetes per Ted'A en el seu treball sobre els enterraments del parc de la ciutat de Tarragona (Ted'A, 1987). La tipologia realitzada per nosaltres és la següent:

- Tipus A: Tombes amb elements ceràmics (total o parcial); teules i àmfors.
- A-1: Tomba de teula a doble vessant, de secció triangular i llit de teula.
 - A-2: Caixa, de secció quadrangular, de teules. Cobriment de teules o lloses de pedres.
 - A-3/4: Tomba en àmfora/es.
- Tipus B: Tombes, de secció quadrangular, fetes amb materials diversos.
- B-5: Sarcòfag de plom.
 - B-6: Caixa de fusta.
 - B-7: Tomba de lloses de pedres ben treballades i escairades.
 - B-8: Tomba amb caixa feta amb obra de mamposteria, amb l'interior arrebossat i coberta de lloses de pedres. Llit d'obra o teules.
 - B-9: Tomba de cambra. Diferents *loculi* amb parets mitjaneres comunes fetes amb paret de pedra.
- Tipus C: Fossa feta a terra.
- C-10: Fossa simple, sense coberta.
 - C-11: Fossa amb coberta de teules.
 - C-12: Fossa amb coberta de lloses de pedres.
- Tipus D: Tombes de cronologia alto-medieval.
- D-13: Tombes de cista antropomòrfica, feta amb materials reaprofitats.
 - D-14: Tomba de cista amb lloses més o menys regulars.
 - D-15/16: Enterraments antropomòrfics fets a la roca, coneguts també com *olerdolans*.

A la nostra comarca és freqüent la troballa de grups de tombes més o menys nombroses i de tombes aïllades que, en molts casos, fan de mal dir que pertanyin a una necròpoli mínimament documentada i coneguda. En la majoria dels casos es tracta de troballes antigues, casuals i sense context, que poden estar relacionades o no amb zones d'hàbitat pròximes. També hem de tenir en compte el marc cronològic que ens interessa o que pretenem estudiar, ja que la majoria d'aquestes tombes no tenen cap tipus d'aixovar i per tant són de difícil datació. Malgrat tot, hem realitzat un petit inventari de troballes de tombes i cementiris que podien correspondre a la ciutat romana d'Iluro, primer, i al seu *territorium*, en segon lloc. El marc cronològic triat és el que va des de l'època baix-imperial romana a l'etapa alto-medieval. En aquest llistat no descriurem els tipus de tomba, ens referirem al quadre tipològic abans confeccionat, i ens basarem fonamentalment en tres estudis realitzats que creiem bàsics: l'estudi de M. Ribas de l'etapa paleocristiana al Maresme (Ribas, 1975), la carta dels vestigis arqueològics del terme municipal de Mataró (S.A.M.M., 1977) i la tesi doctoral de M. Prevosti (Prevosti, 1981). Hem conservat la cronologia que donen els mateixos autors tot discriminant-ne les tombes i les necròpolis que no daten, o les consideren de les èpoques alto-imperial romana o baix-medieval.

Formant part de la dita *necròpoli paleocristiana d'Iluro* situada al voltant i, possiblement, al dessota de l'actual església de Santa Maria de Mataró, tenim les següents notícies:

- Necròpoli de Santa Maria de Mataró (davant l'església): es localitza l'any 1959 i s'excavaren vuit tombes. L'any 1960 s'excavà una altra tomba dins del baptisteri. Quatre tombes corresponen al tipus A-1, cinc tombes corresponen al tipus B-8. L'autor les compara amb d'altres aparegudes a Santa Margarida II d'Empúries i a Son Peretó (Mallorca), que són datades de finals del segle VI (Ribas, 1975, p. 78 a 83).
- Carrer de la Beata Maria, núm. 3: s'excavaren quatre tombes l'any 1969. Són de forma trapezoïdal i capçalera arrodonida. Poden ser assimilables als tipus B-8 i D-1 (potser transició entre ambdues). L'autor les data dels segles VI-VII (Ribas, 1975, p. 84 a 86).
- Fossar Xic: l'any 1956 s'excavaren dotze tombes, de les quals nou corresponen al tipus A-1 i tres al tipus B-6. L'autor no data la troballa (Ribas, 1975, p. 72 a 77).

A aquests tres sectors excavats caldria afegir la notícia donada per Pellicer (Pellicer, 1887, p. 254) de la troballa al Fossar Gran de sepulcres romans que correspondrien al tipus A-1, sense especificar número ni cronologia. Un xic més al sud, a la plaça del Beat Salvador, aparegueren l'any 1948 un enterrament individual i un altre de col·lectiu, possiblement del tipus C-10 excavat en un estrat romà (Ribas, 1948, p. 47 a 49). L'any 1976 aparegué una altra tomba, del tipus A-1, al davant de la rectoria vella (Illa, 1976, p. 24).

D'altra banda, fora muralles de la ciutat romana d'Iluro, es localitzaren i s'excavaren, en part, algunes tombes que podrien formar part d'una necròpoli suburbana. Està documentada per les següents notícies:

- carrer de Barcelona, núms. 12-14: l'any 1970 es destruïren uns enterraments romans que, per la descripció de l'autor de la notícia, semblen correspondre al tipus A-1 (Bonamusa, 1977, p. 22).
- Riera núm. 49: tombes pertanyents als tipus A-1 i B-5.
- Riera núm. 60: sis tombes del tipus A-1.
- Riera núm. 62: tombes del tipus A-1.
- Riera núm. 56: sis tombes del tipus A-1.
- Riera núm. 54: una tomba del tipus B-5, dues del tipus B-8 i possiblement alguna altra corresponent al tipus A-1.
- Davant de l'Ajuntament: una tomba del tipus B-5.
- Riera cantonada carrer Sant Josep: dos enterraments en cista, un en fossa i dos en àmfora (tipus A-3/4).

A més a més, formant part de la mateixa necròpoli, aparegueren un columbari i restes de tombes sense especificar (S.A.M.M. 1977, p. 24). Els diversos autors que han estudiat aquesta necròpoli donen una data final de segle V.

També cal tenir en compte les troballes de tombes aïllades dins de la ciutat de Mataró que no incloem en cap d'aquestes dues necròpolis esmentades. Aquest és el cas de la troballa a l'any 1975 d'una tomba, al carrer d'en Pujol, núm. 23, i que l'autor descriu com de fossa (Lleonart, 1975, p. 14).

A part d'aquestes dues necròpolis relacionades clarament amb la ciutat romana d'Iluro, hi ha les troballes de sepultures a les rodalies de la ciutat, que ja correspondrien al seu *territorium*.

L'any 1951 es trobaren uns enterraments al Caminet (tipus A-1) (Ribas, 1964, p. 128). Al veïnat de Cerdanyola (Can Palauet), l'any 1951 es trobaren també diverses tombes del tipus A-1 (Ribas, 1964, p. 183). Al Camí del Mig es trobaren *dotze sepultures de teula cobertes amb una planxa de plom* (Pellicer, 1886, p. 102).

Prop de la riera d'Argentona aparegué un enterrament de teules amb una estela (Ribas, 1933, p. 20). A la rajoleria Matas hi ha la notícia de la troballa d'una necròpoli d'inhumació (Pellicer, 1887, p. 343). A Figuera Major, al costat d'una cova, es trobaren quatre tombes del tipus A-1 i A-3/4 (Ribas, 1952, p. 98). Sobre el parc de Mataró es trobà una cova amb cambres utilitzada com a sepultura al costat de diverses tombes del tipus A-1 (Ribas, 1933, p. 22). Al carrer Lluís Moret, l'any 1977, es trobà una tomba de plom, tipus B-5, (S.A.M.M., 1977, p. 97). A l'any 1988, al polígon industrial del Pla d'en Boet s'excavaren dues tombes del tipus A-1 i A-3/4 (Cerdà, 1988). Aquesta troballa pot relacionar-se amb la vil.la romana de Torre Llauder. A més, hi ha notícies que a la torre de la masia Llauder es conservaven diversos sepulcres de plom, tipus B-5 (Ribas, 1972, p. 117). A Can Rafart, relacionades amb la vil.la romana trobada en aquest indret, es localitzaren unes tretze tombes del tipus A-1 (Prat, 1935).

Per fer el llistat de la resta del *territorium* de la ciutat d'Iluro hem utilitzat la tesi doctoral de M. Prevosti, conservant el número de referència de cada jaciment. Només hem inventariat aquelles tombes o necròpolis que l'autora classifica clarament romanes baix-imperials o alto-medievals:

- Núm. 113. Sud de Teià. Enterrament del tipus B-6 (Prevosti, 1981, p. 108).
- Núm. 119. Santa Anna (Premià de Dalt). Tombes del tipus A-1 i A-3/4 (Prevosti, 1981, p. 112 a 115).
- Núm. 125. Palmar Hotel (Premià de Dalt). Es trobaren uns setanta enterraments dels tipus A-1, A-2, A-3/4, C-10 i possiblement D-1 (Prevosti, 1981, p. 120 a 127).
- Núm. 133. Can Torradeta (Vilassar de Dalt). Tomba del tipus A-1 (Prevosti, 1981, p. 133 a 135).
- Núm. 139. Sota el camp de futbol de Vilassar de Dalt. Tombes del tipus A-1 i A-2 (Prevosti, 1981, p. 137).
- Núm. 141. Cementiri de Vilassar de Dalt. Es trobaren vuit o deu tombes dels tipus D-13 i D-14 (Prevosti, 1981, p. 138 a 140).
- Núm. 147. Can Garbat (Vilassar de Dalt). Tres tombes del tipus A-1 i fossa comuna (Prevosti, 1981, p. 143).
- Núm. 148. Pla d'en Boquet (Vilassar de Dalt). Set tombes del tipus D-13 i altres de desfetes del tipus A-1 (Prevosti, 1981, p. 143 a 144).
- Núm. 163. Sant Cristòfor (Cabrils). Diverses tombes del tipus A-1 (Prevosti, 1981, p. 144 a 154).
- Núm. 164. Veïnat del Sant Crist (Cabrils). Sis tombes del tipus A-1 (Prevosti, 1981, p. 158 a 172).
- Núm. 167. Rajoleria Robert (Vilassar de Mar). Es trobaren diverses tombes dels tipus A-1, A-1/2, A-3/4, B-6 i C-10 (Prevosti, 1981, p. 173 a 178).
- Núm. 168. Finca del Sr. Vilalta (Vilassar de Mar). Vint-i-quatre tombes dels tipus A-1 i B-8 (Prevosti, 1981, p. 178 a 180).
- Núm. 183. Cementiri de Cabrera de Mar. Tombes del tipus A-1 (Prevosti, 1981, p. 201 a 202).
- Núm. 188. Entre Montcabrer i autopista (Cabrils/Cabrera). Tomba del tipus D-13 o D-14 (Prevosti, 1981, p. 204 a 205).
- Núm. 189. Turó de l'Infern (Cabrera de Mar). Tomba del tipus D-13/14 (Prevosti, 1981, p. 205 a 206).
- Núm. 192. Can Modolell (Cabrera de Mar). Tombes dels tipus C-10 i D-14 (Prevosti, 1981, p. 207 a 210).
- Núm. 231. Sant Jaume de Treià (Argentona). Vuit tombes dels tipus D-15 i D-16 (Prevosti, 1981, p. 237).
- Núm. 238. Sant Miquel del Cros (Argentona). Tombes dels tipus A-1 i D-13/14 (Prevosti, 1981, p. 146 a 248).
- Núm. 310. Sant Martí de Mata (Mataró). Tombes dels tipus A-1 i A-2 (Prevosti, 1981, p. 483 a 488).

Un primer problema el trobem en intentar relacionar les restes de la vil·la romana esmentada per l'autor anònim de *Mataró a trozos...* amb les tombes aparegudes.

En principi, sembla que, segons Aluart (Aluart, 1977, p. 5 a 7) i Prevosti (Prevosti, 1981, p. 470 a 477) la vil·la romana no va més enllà del segle III d.C., cronologia molt llunyana a la proposada per Bonamusa (Bonamusa, 1976, p. 121 a 127) per a la necròpoli de Ca la Madrona. De fet, però, la vil·la romana no ha estat suficientment explorada ni documentada. La datació final de segle III és el resultat del material superficial reco-

llit. Caldria, però, saber si es va actuar amb criteris selectius a l'hora de fer la recollida de materials. També podria succeir que la part baix-imperial de la vil.la no s'hagués trobat o hagués desaparegut fa temps.

Ribas (Ribas, 1964, p. 182) parla de la troballa d'àmfores i enterraments en *tegulae* quan es feren els fonaments d'uns magatzems de les Cristalleries de Mataró S.A. El lloc en concret es troba a uns 50 m de la necròpoli i, si tenim en compte que els tipus d'enterraments de teules a doble vessant no ha aparegut entre les tombes d'aquesta segona necròpoli, podríem pensar que aquestes tombes podrien formar part, possiblement, d'una altra necròpoli anterior, la cronologia de la qual s'acostaria més a la de la vil.la romana.

En aquest mateix sentit cal fer notar la troballa l'any 1972 d'un enterrament col·lectiu assimilable als enterraments en cambra de tipus horitzontal, fet amb murets de pedra amb els interiors arrebossats. S'hi localitzaren inhumacions sobreposades dins de cada *loculus* separades per llits de teules horitzontals. Fins i tot s'aprecien enterraments posteriors, fets a fora de la tomba col·lectiva, fet curiós si tenim en compte l'extensió del terreny de què es disposava per destinar-lo a zona de necròpoli i que contrasta, en canvi, amb l'ordre i l'extensió dels enterraments de la necròpoli tardo-romana.

A part del tipus més acurat d'obra d'aquesta tomba col·lectiva que és susceptible de ser datada amb més exactitud que la resta de les localitzades l'any 1972, a l'interior d'uns dels *loculus* aparegué fragmentada una copa de T.S. grisa paleocristiana del tipus Rigoir 15a, datable del segle V, i una moneda de l'emperador Constantí (?) molt gastada. A més, aquests tipus de tomba ens és conegut per altres de similar trobades a Tarragona -parc de la ciutat i Tabacalera- datables tots dos casos en ple segle Vè, possiblement en la seva primera meitat. A aquests exemples cal afegir el trobat a la necròpoli de Santa Maria del Mar de Barcelona (Ribas, 1967, p. 19) també del segle V i on aparegué també un fragment de vora de T.S. paleocristiana dins d'un dels murets de la tomba.

Així, doncs, tenim un grup de tombes (núm. 11 de Bonamusa) datable, amb força seguretat, del segle V d.C. i possiblement relacionat amb els enterraments de teules dels quals ens parla M. Ribas (Ribas, 1964, p. 182) i, en cas de tractar-se efectivament d'una tomba de cambra, relacionable amb la vil.la romana propera.

Més problemes presenta la datació de les tombes restants, totes elles relacionades -a excepció de la núm. 5 de Garcia- (Garcia, 1988). Observem que totes elles estan arreglerades i separades per uns corredors d'uns 1,5 m d'amplada i amb orientació E-O. Es tracta, doncs, d'una extensa necròpoli perfectament planificada seguint fileres horitzontals sense que s'observi una sobreposició innecessària, d'altra banda, per l'extensió del terreny susceptible de convertir-se en zona d'enterrament. Aquest fet, com ja hem dit, contrasta amb l'apilament de la tomba núm. 11 de Bonamusa.

De l'extensió de la necròpoli, en dóna fe la notícia oral proporcionada per l'encarregat de les obres l'any 1972 i recollida per Bonamusa (Bonamusa, 1976, p. 123) que s'havien destruït unes dues-centes tombes. A la comarca, l'extensió d'aquesta necròpoli és només comparable a l'apareguda al Palmar Hotel de Premià de Mar on aparegueren uns setanta enterraments (Prevosti, 1981, p. 120-127).

Per datar aquestes tombes cal veure els tipus localitzats durant les dues campanyes d'excavació, 1972 i 1988, en aquesta necròpoli. Hem trobat tres tipus diferents:

- Tombes excavades en fosses directament a terra o al sauló (núms. 6 i 7 de Bonamusa).
- Cistes pre-antropomòrfiques, mig excavades al terra i emprant elements reaprofitats d'èpoques anteriors (núms. 2, 3, 4, 5, 9 i 10 de Bonamusa i núms. 1, 2, 3 i 4 de Garcia).
- Cista de capçalera arrodonida (núm. 5 de Garcia).

Aquesta darrera tomba és l'única que aparegué amb una orientació totalment diferent (N-S) a les restants tombes, i, a efectes cronològics, està situada per sota d'una altra del tipus de cista antropomòrfica; és, a més, l'única on aparegué algun objecte d'ús personal: granats aprofitats d'alguna joia baix-imperial, un collaret de boles de pasta de vidre i fragments de possibles arracades d'estany.

Cal, doncs, repassar la bibliografia existent per poder atribuir una cronologia aproximada a aquesta necròpoli. En primer lloc, comentant el que hem dit abans, no hem trobat determinats tipus de tombes documentats en altres jaciments del Maresme i, per extensió, a la Catalunya costanera. En especial, ens referim als tipus A-1, A-2, A-3 i A-4 de la petita tipologia abans confeccionada, i que corresponen a enterraments fets amb tancament ceràmic. Pels exemplars trobats a les necròpolis de Tarragona (Del Amo, 1977) i (Ted'A, 1988), a la plaça del Rei de Barcelona (Duran i Sanpere, 1972), i a l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona (Ribas, 1959), semblen tipus molt freqüents durant els segles IV i V d.C., apuntant Amo que hi ha una gradual desaparició dels enterraments en teules durant el segle V d.C. paral·lela a la de la fabricació de les teules planes (Del Amo, 1979, p. 273), fet també defensat per M. Riu (Riu, 1982, p. 39) tot i que allarga l'existència d'aquests tipus de tombes fins al segle VIè d.C., deixant com a cas extrem una tomba amb un epitafi de l'any 1003 apareguda a Sant Esteve de Banyoles (Marquès, 1972, p. 23-27).

Entre mitjan segle IV d.C. i la segona meitat del segle V d.C., els enterraments en teules coincideixen amb els fets dins d'àmfores, tipus aquest que no té la durada del primer.

Tampoc ens aparegueren tombes d'obra de paret de pedra, que segons Del Amo són posteriors als de teules i àmfora a la necròpoli de la Tabacalera de Tarragona, i que data entre la primera meitat del segle IV d.C. fins a finals del segle VI o començaments del VII d.C. Al Maresme, aquests tipus de tombes, els trobem a la necròpoli de Santa Maria de Mataró.

Més moderns serien, seguint la datació proposada per Del Amo, les tombes de lloses, que ja s'utilitzarien cap a mitjan segle IV d.C. i perdurarien fins a inicis del segle VII d.C. A la necròpoli de Santa Maria del Mar de Barcelona, les tombes de lloses semblen sobreposar-se a les de teula i àmfora.

Seguint els autors esmentats, no existeixen a la necròpoli de Ca la Madrona, a part de la tomba col·lectiva núm. 11 de Bonamusa, cap tipus de tomba pròpia, com a mínim,

dels inicis del segle VII d.C. Del tipus de tombes aparegudes a Ca la Madrona els de fossa simple són de datació imprecisa si bé estan relacionats amb les de cista antropomòrfica.

Les tombes amb capçalera arrodonida semblen ser anteriors a les de cista pre-antropomòrfica. És un tipus del qual tenim paral·lels a Iluro, al carrer Beata Maria núm. 3 (Ribas, 1975) i a Santa Maria del Mar a Barcelona (Ribas, 1967). En el primer cas, l'autor diu que es tracta d'un tipus nou fins aleshores dels localitzats a la ciutat romana i els data del segle VI i VII d.C. (Ribas, 1975, p. 84-85). En el segon cas, observem que cap altre tipus de tomba de la mateixa necròpoli talla les de capçalera arrodonida. Per altra part, són inexistent a les necròpolis de Tarragona. Per tant, caldria portar la seva datació cap a mitjan segle VII d.C. com a mínim.

Amb tot, però, el tipus més freqüent de tomba a la necròpoli de Ca la Madrona és el de cista pre-antropomòrfica, que aprofita materials d'època anterior, construïda amb una tècnica força rudimentària, característica que posa de relleu J. Bonamusa en descriure-les (Bonamusa, 1976, p. 123). Els únics paral·lels semblants que hem localitzat al Maresme podrien ser els de Can Modolell (Cabrera de Mar), (S.A.M.M. 1978, p. 93 a 98), mentre que no l'hem pogut reconèixer a les necròpolis de Tarragona. És característic d'aquests tipus d'enterraments les pedres situades a banda i banda del cap de l'esquelet que donen a la cista un aspecte antropomòrfic i que podrien ser el precedent de les del tipus conegut com *olerdolanes*. La datació d'aquestes tombes, creiem poder-la situar des de la segona meitat del segle VII d.C. endavant, abarçant, possiblement, bona part del segle VIII d.C., tot i que és difícil precisar-ne més els límits cronològics. Creiem, però, que l'organització d'aquesta necròpoli -rengleres de tombes amb separacions entre elles bastant regulars- ens demostra una mínima organització de l'espai destinat a cementiri que difícilment es podria donar en una època immediatament posterior al segle VIII d.C., no només pels esdeveniments bèl·lics d'inicis del segle següent -caiguda de Barcelona en poder dels francs i consegüent conversió del Maresme en terra de frontera- sinó també pel tipus de repoblació posterior feta per pagesos que actuaven de manera individual, el que fa improbable que fossin els usuaris d'aquesta necròpoli. D'altra banda, des del segle IX, tot seguint l'opinió de M. Riu (Riu, 1982, p. 50), es començarien a fer usuals els cementiris als voltants de les capelles i ermites disseminades pel camp, de les quals podrien ser exemples les de Sant Jaume de Trajà o la de Sant Martí de Mata, de les quals comencem a tenir notícies des del segle IX.

Creiem que la necròpoli de Ca la Madrona podria pertànyer a un assentament rural tardo-romà -segles VII-VIII d.C.-, força important a jutjar pel nombre de tombes aparegudes i que podria haver estat l'origen del veïnat de Mata, sense que de moment puguem relacionar-lo amb la ciutat romana d'Iluro, situada a prop, probablement, de la Via Augusta i molt a prop també del lloc on, temps més tard, s'aixecarà l'església de Santa Cecília, avui desapareguda. Aquesta circumstància encaixaria amb el costum de construir edificis religiosos o de culte prop o al damunt d'antics cementiris per tal de santificar-los. De fet, les tombes de Ca la Madrona es diferencien notablement de les corresponents al Baix Imperi romà així com també de les que s'utilitzarien a partir del segle X -antropomòrfiques excavades a la roca o cistes de lloses fetes amb més cura, de les quals s'ha trobat a Sant Jaume de Trajà o a les Planes d'en Boquet (Vilassar de Dalt). Aquests dos tipus de tombes pertanyen ja a un moment més avançat de la repoblació.

No voldríem finalitzar aquesta comunicació sense insistir novament en allò que apuntàvem al principi: la necessitat d'un canvi de postura per part de l'Administració en el sentit de no valorar -a la lleugera- l'interès real d'un jaciment arqueològic en virtut únicament de la monumentalitat de les restes aparegudes. No cal ara aquí demostrar l'interès que té l'excavació d'una necròpoli no només per les dades arqueològiques que ens pot proporcionar, sinó també per les dades antropològiques, demogràfiques, sociològiques, etc; les conclusions que en puguem treure seran més fermes i definitives com més tombes s'hagin pogut excavar; altrament es corre el risc d'actuar amb percentatges baixos i amb ells voler treure'n conclusions globals. Per això no entenem la política de *mínims* que actualment s'està portant a terme.

L'aparició d'una necròpoli datable dels segles VII i VIII no és, en absolut, un esdeveniment gens corrent a Catalunya. Per tant, no ens podem pas permetre el luxe de destruir-les d'aquesta manera.

Ara per ara l'aparició d'aquesta extensa necròpoli deixa plantejats interessantíssims problemes referents a la història de Mataró i el seu territori en un període considerat sempre com *fosc*, i que en aquesta comunicació els hem volgut posar a la llum.

Esperem que futures intervencions arqueològiques els puguin anar resolent, encara que, tal com van les coses, això és una qüestió que ja no depèn únicament de la voluntat i del grau de preparació dels arqueòlegs.

Joaquim Garcia i Rosselló
Josep Antoni Cerdà i Mellado

BIBLIOGRAFIA.

- ALUART, E. *Una vil·la romana a Ca la Madrona en el veïnat de Mata (Mataró). Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Mataró i el Maresme*, núm. 1; pàgs. 5-7. Mataró, 1977.
- ANÒNIM. *Mataró a trozos, ó sea historia de la ciudad de Mataró antes Civitas Fracta, y anteriormente Iluro, por un sujeto que no es natural de ella. Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón*, d'en Víctor Balaguer. Vol. I, pàgs. 144-168. Barcelona, 1860.
- BONAMUSA, J. *Necròpoli de l'Alta Edat Mitjana al veïnat de Mata (Mataró). Miscel·lànies Arqueològiques de Mataró i el Maresme*, núm. 1; pàgs. 123-127. Mataró, 1976.
- BONAMUSA, J. *Destrucció de sepultures romanes en el carrer de Barcelona (Mataró). Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Mataró i el Maresme*, núm. 1; pàg. 24. Mataró, 1977.
- BROENS, M. *Nuevas aportaciones a cerca de los hipogeos de Catalunya. Chthonia*, núm. 7-8; pàgs. 112-125. Ed. Herder. Barcelona, 1969.
- CERDÀ, J.A. *Informe-memòria de l'excavació d'urgència feta al Pla d'en Boet (Mataró, El Maresme)*. Mataró (inèdit), 1988.
- DEL AMO, M.D. *Estudio crítico de la necrópolis paleocristiana de Tarragona*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Tarragona, 1979.

- DURAN, A. *Una necròpoli cristiana a la Plaça del Rei. Barcelona i la seva història*. Vol. 1; pàgs. 75-78. Documents de Cultura, núm. 2. Barcelona, 1972.
- GARCIA, J. *Informe-memòria de les excavacions arqueològiques d'urgència efectuades al polígon industrial Mata-Rocafonda (Mataró, El Maresme)*. Mataró (inèdit), 1989.
- ILLA, J. *Diverses troballes arqueològiques en el sector de Santa Maria de Mataró. Memòria d'activitats*, núm. 8. S.A.M.M. Mataró (inèdit), 1976.
- LLEONART, R. *Descoberta d'un enterrament al carrer d'en Pujol. Memòria d'activitats*. S.A.M.M. Núm. 7. Mataró (inèdit) 1975.
- MARQUÈS, J. *Descubrimiento de un epitafio del año 1003 en el templo monasterial de San Esteban de Baños. Revista de Gerona, XVIII*, núm. 59. Pàgs. 23-27. Girona, 1972.
- PELLICER, J.M. *Estudios histórico-arqueológicos sobre Iluro*. Mataró, 1887.
- PRAT, F. *Les troballes romanes del camp d'Iluro. Diari de Mataró de finals de l'any 1935*. Mataró, 1935.
- PREVOSTI, M. *Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Iluro*. Premi Iluro 1980. 2 vols. Mataró, 1981.
- RIBAS, M. *La romana Iluro*. Ed. La Paraula Cristiana, núm. XVII. Barcelona, 1933.
- RIBAS, M. *Les excavacions de la Plaça Xica i de la Plaça Beat Salvador. MVSEV*, pàgs. 45-49. Mataró, 1948.
- RIBAS, M. *El poblament d'Ilduro*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1952.
- RIBAS, M. *Los hipogeos anhistóricos en Cataluña (I)*. *Chthonia*, vol. I; pàgs. 56-91. Ed. Herder. Barcelona, 1963.
- RIBAS, M. *Els orígens de Mataró*. Premi Iluro 1963. Mataró, 1964.
- RIBAS, M. *Necrópolis romana en la basílica de Santa Maria del Mar de Barcelona*. Separata de las *Actas de la Primera Reunión Nacional de Arqueología Paleocristiana*. Vitoria, 1967.
- RIBAS, M. *El Maresme en els primers segles del cristianisme*. Accèssit Premi Iluro 1973. Mataró, 1975.
- RIU, M. *Alguns costums funeraris de l'Edat Mitjana a Catalunya*. *Acta Medievalia*. Annex 1; pàgs. 29-58. Universitat de Barcelona, 1982.
- RIUS, J. *Memorias históricas de la ciudad de Mataró*. Mataró, 1866.
- S.A.M.M. *El jaciment arqueològic de Can Modolell (Cabrera de Mar)*. *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Mataró i el Maresme*, núm. 4; pàgs. 93-98. Mataró, 1978.
- S.A.M.M. *Carta dels vestigis arqueològics del terme municipal de Mataró*. Museu Municipal. Mataró, 1977.
- SERRA i RÀFOLS, J. de C.; ALMAGRO, M.; COLOMINAS, J. *Carta Arqueològica de España*. Barcelona. C.S.I.C. Madrid, 1945.
- TED'A. *Els enterraments del Parc de la Ciutat i la problemàtica funerària a Tarraco*. *Memòries d'excavació*, núm. 1. Tarragona, 1978.